

Asia: VN/7187/2026

Lausuntopyyntö Oikeuspalveluviraston ehdotuksesta organisaatorakenteen ja toimipaikkaverkoston muuttamiseksi

1. Yleiset kommentit Oikeuspalveluviraston ehdotuksista

Kommentit

Oikeuspalveluvirasto on toimittanut oikeusministeriölle ehdotuksen viraston toimistorakenteen ja toimipaikka verkoston uudistamiseksi. Ehdotuksessa merkittävimpiä muutoksia on oikeusministeriön Oikeuspalveluviraston toimipaikkoja koskevan asetuksen (637/2024) muuttamista. Asetuksen muuttaminen ehdotuksen mukaisesti käytännössä tarkoittaisi toimipaikkojen vähentämistä ja lakkauttamista. Oikeuspalveluvirasto on esittänyt, että virastolla olisi jatkossa 38 toimipaikkaa, joissa tarjotaan Oikeuspalveluviraston palveluita, uudistuksen myötä siis Lohjan toimipaikka lakkautettaisiin.

Lohjan kaupunki vastustaa kaupungissa sijaitsevan Oikeuspalveluviraston toimipaikan lakkauttamista uudistuksen yhteydessä, sekä suhtautuu kriittisesti ehdotuksen. Lohjan Kaupungin näkemyksen mukaan esitys heikentää kansalaisten oikeusturvan tosiasiallista toteutumista, heikentää palveluiden saavutettavuutta sekä lisää alueellista eriarvoisuutta.

Oikeuspalveluviraston esityksessä toimipaikkaverkostoa esitetään merkittävästi supistettavaksi. Vaikka toiminnan tehostaminen ja palveluiden kehittäminen ovat lähtökohtaisesti kannatettavia tavoitteita, ei niitä tule toteuttaa tavalla, joka vaarantaa perusoikeuksien toteutumisen tai heikentää kansalaisten mahdollisuuksia saada tarvitsemiaan oikeuspalveluja.

Lohja on noin 46 000 asukkaan kaksikielinen kaupunki ja Länsi-Uudenmaan keskeinen asiointi-, työssäkäynti- ja palvelukeskus. Kaupungin vaikutusalue ulottuu laajasti ympäröiviin kuntiin, minkä vuoksi oikeuspalveluiden säilyttämisellä Lohjalla on merkitystä huomattavasti laajemmalle väestöpohjalle kuin pelkästään kaupungin omille asukkaille.

Lohjan toimipaikan lakkauttaminen johtaisi asiointin siirtymiseen muihin keskuksiin ja lisäksi merkittävästi asiointietäisyyksiä sekä asiointin kuormittavuutta. Etäisyys Helsinkiin on noin 60

kilometriä ja Turkuun noin 115–120 kilometriä. Käytännössä tämä tarkoittaa monille asiakkaille huomattavaa ajallista ja taloudellista kynnystä hakeutua palveluihin.

Kaupunki katsoo, ettei oikeuspalveluiden saavutettavuutta voida arvioida pelkästään maantieteellisen etäisyyden tai digitaalisten palvelujen saatavuuden perusteella. Oikeusavun, edunvalvonnan sekä talous- ja velkaneuvonnan asiakkaissa on paljon henkilöitä, joiden mahdollisuudet käyttää sähköisiä palveluja ovat rajalliset. Erityisesti ikääntyneet henkilöt, vammaiset henkilöt, taloudellisesti haavoittuvassa asemassa olevat henkilöt sekä muut erityistä tukea tarvitsevat asiakasryhmät tarvitsevat mahdollisuuden henkilökohtaiseen asiointiin.

E erityisen huolestuttavaa on, että oikeuspalvelujen siirtyminen merkittävästi kauemmas voi käytännössä estää oikeuksien toteutumisen. Oikeusapua tarvitsevat henkilöt ovat usein tilanteessa, jossa kynnys asiointiin on jo lähtökohtaisesti korkea. Pitkät etäisyydet, matkakustannukset ja asiointiin monimutkaistuminen voivat johtaa siihen, että palveluun ei hakeuduta lainkaan. Tällöin kysymys ei ole enää pelkästään palvelujen saavutettavuudesta, vaan siitä, onko kansalaisella tosiasiallista mahdollisuutta turvata oikeuksiaan.

Lohjan kaupunki katsoo, että oikeusvaltion kannalta ei ole hyväksyttävää, jos oikeuksien toteutuminen riippuu kohtuuttomasta etäisyydestä palveluihin. Keskeinen kysymys onkin, toteutuuko perustuslain 21 §:ssä turvattu oikeus oikeusturvaan tosiasiallisesti, jos oikeuspalvelut eivät ole kohtuullisesti saavutettavissa.

Kaupunki kiinnittää huomiota myös siihen, että esitetty ratkaisu kohtelee samankaltaisia kuntia epä johdonmukaisesti. Salon kaupungissa toimipaikka säilyy, vaikka väestöpohja, alueellinen asema ja palvelurooli ovat monilta osin vertailukelpoisia Lohjan kanssa. Lisäksi toimipaikkoja säilytetään useilla Lohjaa pienemmillä paikkakunnilla. Lausuntoaineistosta ei ilmene riittävän selkeästi, millä perusteilla toimipaikkojen säilyttämistä tai lakkauttamista on arvioitu. Kaupunki pitää tärkeänä, että toimipaikkaverkoston muutokset perustuvat läpinäkyviin, johdonmukaisiin ja yhdenvertaisiin kriteereihin.

Lohjan toimipaikan lakkauttaminen heikentäisi perustuslain 6 §:ssä turvatun yhdenvertaisuuden sekä 21 §:ssä turvatun oikeusturvan toteutumista. Lisäksi perustuslain 22 § velvoittaa julkista valtaa turvaamaan perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutumisen aktiivisin toimenpitein. Kaupungin näkemyksen mukaan esitetty palveluverkon supistaminen ei kaikilta osin täytä tätä velvoitetta.

Lohja on kaksikielinen kunta, minkä vuoksi kaupungin näkemyksen mukaan myös kielellisten oikeuksien toteutumiseen tulee kiinnittää erityistä huomiota. Perustuslain 17 § turvaa jokaisen oikeuden käyttää omaa kieltään viranomaisessa ja saada palvelua omalla kielellään. Oikeuspalveluissa käsitellään usein yksilön kannalta merkittäviä ja oikeudellisesti vaativia asioita, joissa mahdollisuus asioida omalla äidinkielellä on keskeinen osa oikeusturvaa.

Kaupunki katsoo, ettei esityksessä ole riittävästi arvioitu sitä, miten suomen- ja ruotsinkielisten palveluiden tosiasiallinen saatavuus ja saavutettavuus turvataan tilanteessa, jossa paikallinen toimipaikka lakkautetaan. Kielellisten oikeuksien toteutumista ei voida arvioida ainoastaan palveluiden muodollisen järjestämisen perusteella, vaan arvioinnissa tulee huomioida myös palveluiden käytännön saavutettavuus ja asiakkaiden mahdollisuus asioida omalla kielellään ilman kohtuutonta vaivaa.

Lohjan kaupunki pitää lisäksi puutteellisena esityksen vaikutusarviointia erityisesti oikeusturvan, alueellisen yhdenvertaisuuden, kielellisten oikeuksien sekä palveluiden saavutettavuuden näkökulmasta. Kaupungin näkemyksen mukaan ennen lopullisten päätösten tekemistä tulee laatia kattavampi arviointi uudistuksen vaikutuksista eri asiakasryhmiin ja alueisiin.

Lohjan kaupunki kiinnittää huomiota myös siihen, että Uudenmaan liitto on omissa lausunnossaan arvioinut esityksen vaikutuksia koko maakunnan näkökulmasta ja päätyneet siihen, että toimipaikkaverkoston voimakas supistaminen Uudellamaalla ei turvaa palveluiden yhdenvertaista saatavuutta. Uudenmaan liitto on todennut, että Uudellamaalla toimipaikkojen määrä vähenisi 13 toimipaikasta kuuteen, mikä on väkilukuun suhteutettuna merkittävämpi muutos kuin monilla muilla alueilla Suomessa.

Lisäksi Uudenmaan liitto on pitänyt ongelmallisena sitä, että toimipaikkaverkoston muutoksia koskeva vaikutusarviointi perustuu hyvin rajalliseen asiakaskäyntien seurantaan. Kaupungin näkemyksen mukaan näin merkittävien palveluverkkomuutosten tulisi perustua huomattavasti laajempaan ja pitkäjänteisempään tietopohjaan sekä kattavaan arvioon vaikutuksista asiakkaiden palvelujen käyttöön, oikeusturvaan ja alueelliseen yhdenvertaisuuteen.

Edellä esitetyillä perusteilla Lohjan kaupunki katsoo, että Lohjan toimipaikan säilyttäminen on välttämätöntä oikeusturvan, yhdenvertaisuuden, palveluiden saavutettavuuden ja kielellisten oikeuksien toteutumisen turvaamiseksi. Kaupungin näkemyksen mukaan esitys ei perustu riittävän kattavaan vaikutusarviointiin eikä siinä ole osoitettu, että palveluiden tosiasiallinen saatavuus voitaisiin turvata Lohjan toimipaikan lakkauttamisen jälkeen. Myös Uudenmaan liitto on lausunnossaan pitänyt Länsi-Uudenmaan palveluverkoston kaventumista ongelmallisena ja katsonut, että alueelle tulee säilyttää nykyistä kattavampi toimipaikkaverkosto. Tämän vuoksi Lohjan kaupunki vastustaa esitystä siltä osin kuin siinä ehdotetaan Lohjan toimipaikan lakkauttamista.

2. Edunvalvontatoimistojen määrä, alueet ja nimet

Kommenttine ehdotuksesta ja sen vaikutuksista

-

3. Talous- ja velkaneuvontatoimistojen määrä, alueet ja nimet

Kommenttinne ehdotuksesta ja sen vaikutuksista

-

4. Oikeusaputoimistojen määrä, alueet ja nimet

Kommenttinne ehdotuksesta ja sen vaikutuksista

-

5. Ehdotus johtavan talous- ja velkaneuvojan kelpoisuusvaatimuksesta

Kommenttinne ehdotuksesta ja sen vaikutuksista

-

6. Ehdotus viroista, joissa edellytetään erinomaista ruotsin kielen taitoa ja hyvää suomen kielen taitoa

Kommenttinne ehdotuksesta ja sen vaikutuksista

-

7. Edunvalvonnan sijaistoimistot

Kommenttinne ehdotuksesta ja sen vaikutuksista

-

8. Ehdotus toimipaikoista

Kommenttinne ehdotuksesta ja sen vaikutuksista

-

Päivinen Santtu
Lohjan kaupunki